

El rastre
de la paraula

Josep Miracle
i Vallvidrera

Tot recordant Josep Miracle

El dia 19 de novembre de 1998 a l'edat de 94 anys, ens deixava Josep Miracle i Montserrat.

En acomplir-se els deu anys del seu traspàs, el Districte de Sarrià-Sant Gervasi, la Biblioteca Collserola-Josep Miracle i els veïns de Vallvidrera varen recordar la seva figura i la seva obra amb aquesta Passejada literària pels indrets de Vallvidrera on va viure tants anys i on va escriure el gruix de la seva obra.

Josep Miracle i Vallvidrera

Resident a Vallvidrera des dels anys trenta, s'integrà ràpidament en la vida associativa del poble i va contribuir activament en diverses iniciatives cíviques i culturals.

Durant als anys més durs de la clandestinitat, impulsà, amb d'altres companys, molts d'ells veïns de Vallvidrera, els actes d'homenatge a Mossèn Cinto a la Vila Joana, el 10 de Juny, aniversari de la mort del poeta. Contenen els testimonis que, molt sovint, calia burlar els controls de la guàrdia civil per arribar al que avui és la Casa-Museu.

En aquest sentit, fou el promotor de Vila Joana com a Museu i el fundador i, més tard, president de l'Associació d'Amics de Verdager.

Va ser un dels responsables de la reinstauració de les ballades de sardanes a Vallvidrera i ajudà en totes aquelles festes i activitats, ja fos durant les Festes Majors o en qualsevol ocasió en què es demanés el seu suport.

Al costat del Dr. Baixarias i d'altres integrants de l'Associació de Veïns, endegà la restauració de l'abeurador de la Plaça de Vallvidrera, on hi podem llegir dos versos del poema que Joan Maragall dedicà als nostres indrets:

“ Ai, boscos de Vallvidrera,
quines sentors m'heu donat”

(Després de visitar la darrera casa, a la Carretera de Sarrià, i tot anant cap a la plaça del Centre Cívic, ens aturarem en aquest punt)

L'obra literària de Josep Miracle

L'àmplia obra literària de Josep Miracle es troba recollida, abastament, en el volum “*Josep Miracle i la seva obra*”, Barcelona, 1973, a càrrec de diversos autors.

La seva producció literària és extensíssima i abasta els gèneres més diversos: poesia, conte, novel·la, teatre, teatre per a infants, assaig, biografia, temàtica vària (treballs filològics i revisió de textos d'altri), pròlegs, traduccions, articles i conferències.

Cal destacar, sobretot, l'assaig i la biografia, dedicats al fet sardanístic i a figures de les lletres catalanes, que sempre compten amb el suport d'una acurada investigació i documentació : Jacint Verdaguer, Àngel Guimerà, Joan Maragall, Pompeu Fabra, Josep M. Folch i Torres, per esmentar, només alguns exemples.

La seva tasca filològica arrenca de la seva funció com a secretari personal del mestre Pompeu Fabra, en els primers anys de l'exili, i es concreta, de fet, en la publicació de la seva Gramàtica catalana, de la qual se n'han fet nou edicions. Diccionaris normatius i bilingües completen l'obra d'aquest filòleg de formació autodidacte.

Els estudiosos dels seus treballs coincideixen en afirmar que la seva obra no era de càtedra, sinó de divulgació. La col·lecció “La Nuri també en vol saber”, en va ser un bon exemple, així com la seva tasca directa com a professor.

En paraules de Delfí Escolà :

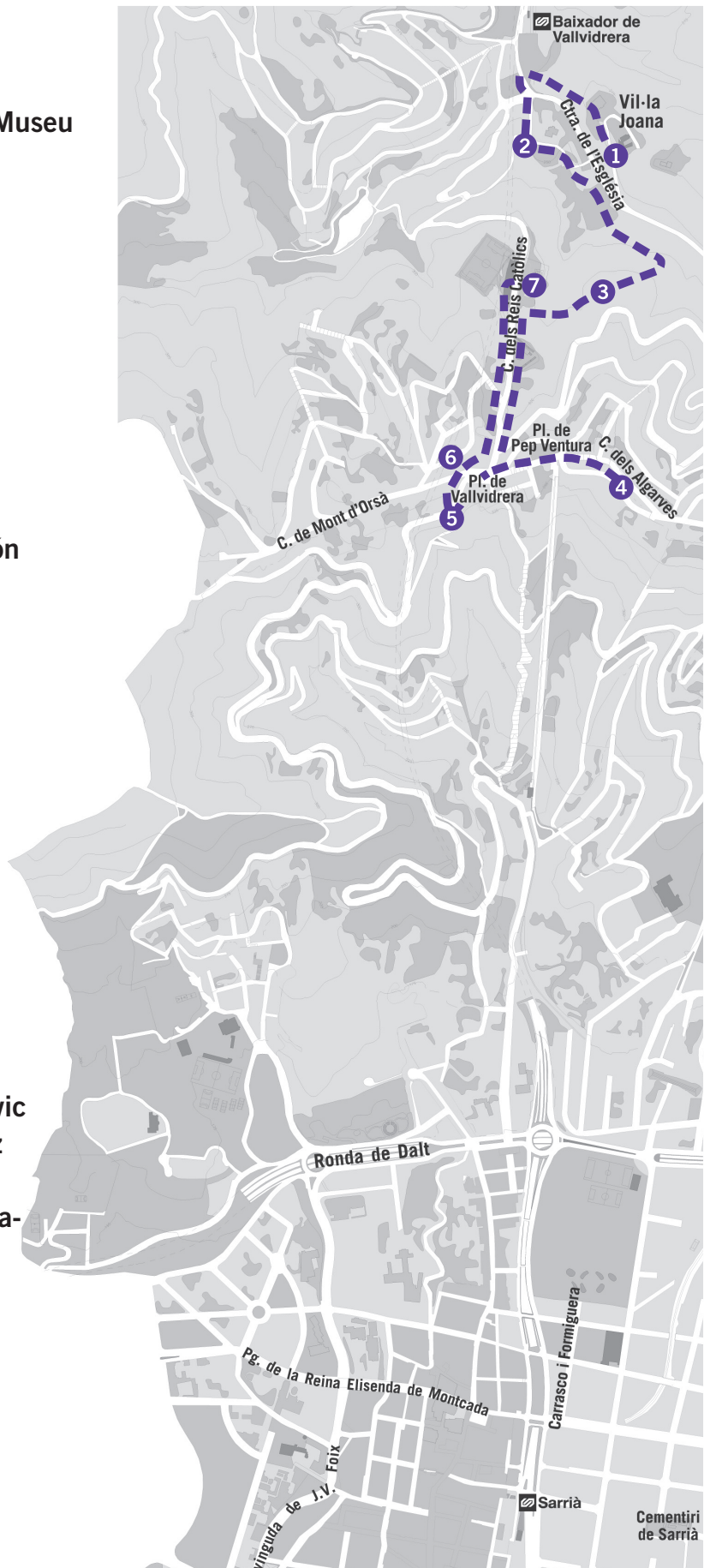
“ Rigorosament parlant, en Miracle no haurà estat el “poeta”, ni el “contista”, ni el “novel·lista”, ni el “dramaturg”, ni “l’assagista”, ni “l’investigador”, però sí tant com el biògraf, l’home indissolublement lligat al conreu i a l’expandiment de la llengua catalana en tots els seus aspectes. Per a un sector molt ample de l’opinió pública catalana, en Miracle ha estat “el gramàtic” i “el revisor del Diccionari Fabra”.

Com podem veure, més que un escriptor creador, Miracle va ser un infatigable treballador de fons de la llengua catalana en els anys més difícils en què ho podia ser amb una obra realment extensa i rigorosa.

Ruta

- 0 **Punt de trobada**
Vil·la Joana. Casa Museu Verdaguier. MHCB
- 1 **Primera parada**
Era de Vil·la Joana
- 2 **Segona parada**
Can Sissi
- 3 **Tercera parada**
Font de Sant Ramón
- 4 **Quarta parada**
Can Bover
- 5 **Cinquena parada**
Villa Dolores
- 6 **Sisena parada**
Abeurador. Plaça Vallvidrera
- 7 **Setena parada**
Arribada Centre Cívic Vallvidrera-Vázquez Montalban.
Biblioteca Collserola-Josep Miracle

1 Punt de trobada i primera parada Era de Vil·la Joana, Vallvidrera

Comencem la passejada en aquesta Casa Museu per recordar la tasca biogràfica i els diversos assaigs que Miracle dedicà a Mossèn Cinto, però també perquè gràcies al seu coratge i empenta, aconseguí que aquest edifici fos el santuari verdaguerià que acull el record del poeta.

Llegirem un petit fragment dels **Estudis verdaguerians**.

“ma Pasqua és passada fa temps, i sols espero celebrar en lo cel aquella Pasqua que no s’ha d’acabar mai més”

Així s’expressava mossèn Jacint Verdaguer en els seus darrers temps. Així s’expressava, i així, amb tanta de constància manifestava el seu desig de morir, un desig tan viu, que si no semblés una exageració, jo en diria el suïcidi moral de Jacint Verdaguer. A la fi, Déu escoltà el seu glatiment i va tenir presents les seves presses d’arribar al cel.

El 10 de juny de 1902, mossèn Cinto va pujar a la glòria. I ara que hi és, i perquè hi és, goso creure que a desgrat del molt que hi va sofrir, no deixarà de pregar Déu perquè protegeixi i perquè il·lumini els catalans.

(Vallvidrera, 10 de juny de 1986)

Estudis sobre Jacint Verdaguer, Ed. Publicacions de l’Abadia de Montserrat, 1989

2 Segona parada Can Sissí

En esclatar la guerra civil, Josep Miracle i la seva família es traslladen a Vallvidrera, on ja hi havien passat alguns estius. S'instal·len a la masia coneguda com a Can Sissí, molt a prop de la Font de la Teula i de l'antiga parròquia de Santa Maria de Vallvidrera.

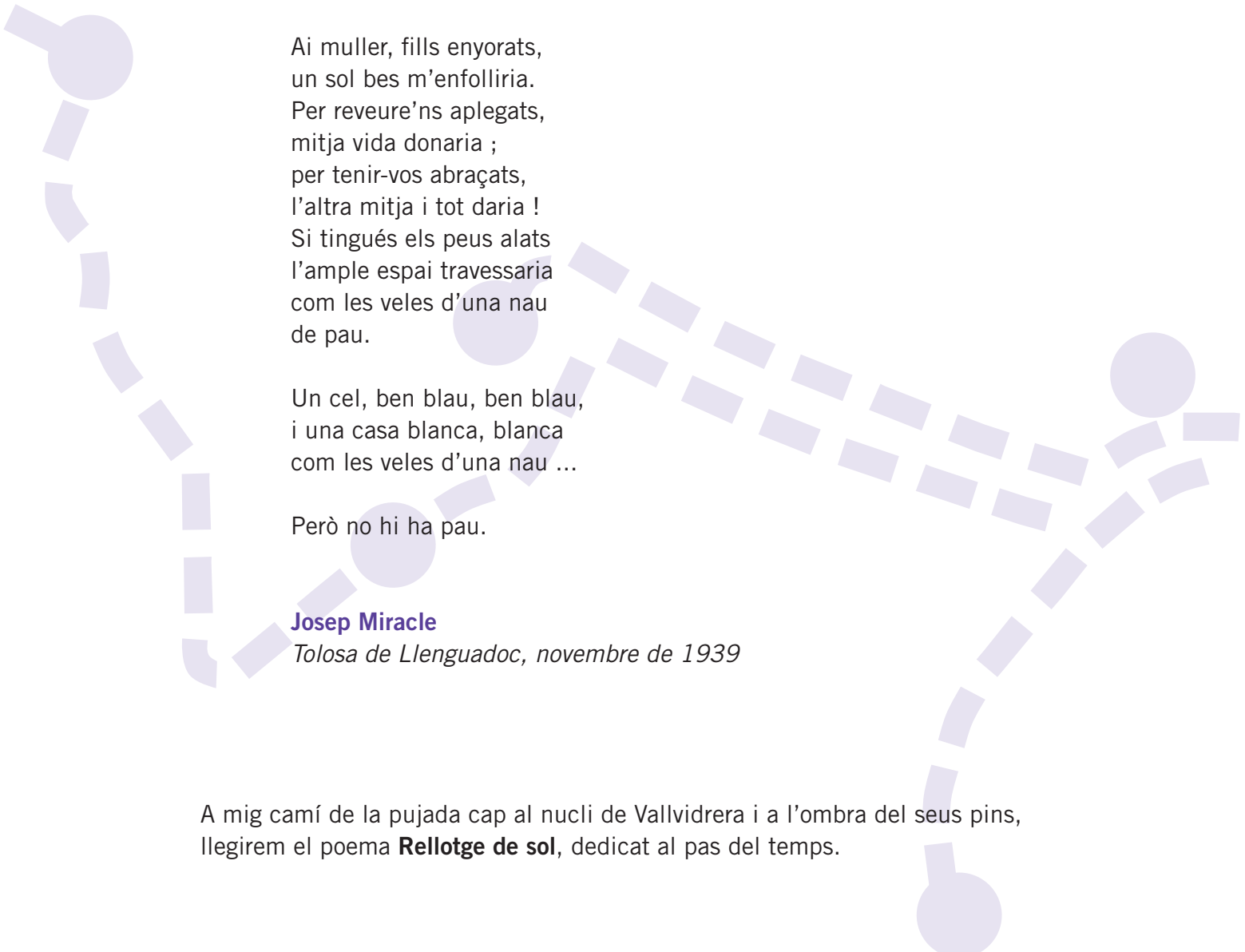
Des de l'exili, enyorava aquests indrets, amb el poema **Cançó d'enyorança** que dedicava a la seva família.

Cançó d'enyorança

Un cel clar, ben blau, ben blau,
i una casa blanca, blanca
com les veles d'una nau.

Casa blanca i pins ben verds,
ombra dolça de figuera,
pous rodons com ulls oberts
d'una noia finestrera,
vell Pantà, camins deserts,
majestàtica Drecera :
Déu te guard de danys incerts ;
Déu te guardi, Vallvidrera,
sota un cel blau, ben blau
de pau.

Déu te guard de tots perills
per guardar la meva esposa ;
Déu te guard per guardar els meus fills
- ai, Francesc, Maria Rosa !
Fes-los ben bons i ben senzills !
Dóna'ls gaudi en tota cosa !
Fes-los dormir amb el cant dels grills !
Que els desperti un cant d'alosa
dins el blanc casal tot blanc
de pau !

Ai muller, fills enyorats,
un sol bes m'enfolliria.
Per reveure'ns aplegats,
mitja vida donaria ;
per tenir-vos abraçats,
l'altra mitja i tot daria !
Si tingués els peus alats
l'ample espai travessaria
com les veles d'una nau
de pau.

Un cel, ben blau, ben blau,
i una casa blanca, blanca
com les veles d'una nau ...

Però no hi ha pau.

Josep Miracle

Tolosa de Llenguadoc, novembre de 1939

A mig camí de la pujada cap al nucli de Vallvidrera i a l'ombra del seus pins,
llegirem el poema **Rellotge de sol**, dedicat al pas del temps.

3 Tercera parada Font de San Ramon

Rellotge de sol

Al mur que es desploma del rònc casal,
com una deixalla, com una despulla,
immòbil i corba, s'aguanta l'agulla ;
de ratlles i xifres, no en resta senyal.

Tot temps pel rellotge deu ser tardoral.
Tot temps li deu caure, resseca, una fulla ...
La calç s'encrostonava, la calç es desfulla,
i amb ella s'esfulla el vell llibre mural.

La mort del rellotge, condol de saber-la.
El temps passa lent sobre el mur que s'esberla ;
el sol s'hi passeja amb un riure profà,

i encara es projecta a través de l'agulla,
damunt de la qual cantusseja una grulla
l'absolta de l'hora que el temps esborrà.

Josep Miracle

4 Quarta parada Can Bover

En tornar de l'exili no pogué tornar a Can Sissí i s'instal·la durant uns pocs anys en aquesta casa, sense l'ambient idíl·lic de l'anterior però amb vistes a Barcelona. Llegirem el text **Vallvidrera es redreça**, com a mostra del seu arrelament definitiu al poble i de la implicació en la seva vida social i cultural.

Vallvidrera es redreça

Diverses circumstàncies van fer de Vallvidrera un lloc de predilecció dels barcelonins. Tot davant, és clar, cal posar-hi la mort de Jacint Verdaguer a Vil·la Joana. I potser la cosa va venir precisament d'aquesta mort. Poc temps després, Joan Maragall cantà als boscos de Vallvidrera; per aquella època aproximadament Narcís Oller situà en el pantà vallvidrerenc l'escenari d'un dels seus contes. A seguit del fet literari es produí un fet humà: les més importants figures que ha tingut el nostre país, tant en la literatura com en la política, van escollir Vallvidrera com indicadíssim lloc d'estiueig. Seria molt important que un dia poguéssim refer, íntegra, la llista; tindríem unes gran sorpreses.

Això va tenir unes conseqüències transcendents, el comentari de les quals demana més espai que el d'aquesta nota. Basti recordar la instauració de l'Aplec de la Sardana l'any 1907, el primer i més important dels aplecs: o bé els concerts nocturns i enmig del bosc que hi donaren agrupacions tan famoses com la Banda Municipal i l'Orfeó Català; o bé les representacions de teatre, dites de Teatre de la Natura perquè es feien entremig dels nostres pins...Totes aquestes coses forjaren la glòria de Vallvidrera en pocs lustres. I totes les persones d'alguna edat recorden l'esclat d'aquesta glòria.

Han passat els anys, i Vallvidrera es redreça amb delit de tornar a donar als barcelonins tot allò que els barcelonins hi havia cercat: aquell parc natural de debò, aquella corona de pins, aquell marc per les grans festes. Vallvidrera es redreça. I Déu faci que en ben pocs anys pugui reconquistar tota la seva glòria, i una miqueta més i tot per afegidura. I hem de creure que ho aconseguirà. Només depèn de nosaltres.

Josep Miracle (*Programa de la Festa Major de Vallvidrera de 1964*)

5

Cinquena parada Villa Dolores

En aquesta casa, construïda a principis del segle XX per l'arquitecte Salvador Vinyals i que disposa d'una gran terrassa amb vista esplèndida sobre Barcelona, hi residí Josep Miracle des de l'any 1950 fins poc abans de la seva mort.

Aquí hi va escriure el gruix de la seva obra biogràfica, filològica i d'assaig. L'extensa biblioteca amb què comptava va ser donada, en bona part a la Biblioteca de La Caixa i, posteriorment, a la Biblioteca Collserola-Josep Miracle.

En aquest punt, llegirem un fragment de l'article **Per lletra de més i per lletra de menys**, com a exemple del seu tarannà combatiu envers la defensa de la llengua.

Per lletra de menys i per lletra de més

Si avui surto a parlar d'aquestes coses no és pas perquè ja ens hagi estat oficialment retornada la lletra escamotejada, ni perquè hagi perdut de vista aquell altre elementalíssim deure de civisme que és el saber esperar amb inefallent esperança. És perquè l'endemig, i en l'altre expoble que avui em té per veí, ha passat una cosa matemàticament igual, tot i que li és diametralment oposada: li han clavat una lletra de massa. Si per les raons que ja vaig aduir el gener de l'any passat "Sants" se'ns havia tornat "Sans", per aquelles mateixes raons, però girades al revés, "Vallvidrera se'ns va tornar "Vallvidriera". No sé per quines raons -no oblideu que sóc l'home més ignorant en els tripijocs de les coses oficials-, un bon dia es va presentar una brigada i va tenir una bona feinada -és un dir- a canviar les plaques existents per unes altres noves de trinca. La de més a la vora de casa meva no va constituir cap excepció en el general de desfer i refer; la va constituir en la deformació del nom: en aquella placa -única en la seva denominació- ens hi havien carregat un "i" de massa.

Ja us podeu imaginar el bot que vaig fer així que vaig llegir-la. I ja deveu suposar que no vaig restar pas inactiu: em vaig permetre d'assenyalar immediatament l'error a l'alcalde del barri, i de pregar-li que ell l'assenyalés a qui correspongués perquè es deixés el nom de Vallvidrera segons la seva grafia secular. Després, és clar, vaig treure una fotografia de la placa en qüestió per no perdre'm la imatge d'un document tan important. I no us sorprengui gens que no hagi aportat mai aquest testimoni en aquestes

pàgines, ni el bo d'aquell clima de mig any enrera, perquè els problemes de Vallvidrera no són els més indicats per ser escatits en aquesta nostra revista. Em reservava l'eloqüència del testimoni documental per donar més amenitat i més raó de ser als arguments que haurien arrodonit l'acció de gràcies que caldria donar pel retorn oficial de la T a Sants.

Que quí m'empeny, doncs, a trencar uns propòsits tan enraonats? Doncs m'empenyen els fets, que a Vallvidrera han anat molt més de pressa que no pas a Sants. Han anat tan de pressa, que encara no fa vint-i-quatre hores que l'errònica placa de denominació equívoca ja ha estat retirada del seu emplaçament. I com que ja hem quedat que el donar les gràcies és un deure elementalíssim de bona educació, doncs vet ací que les dono, de molt bon grat i públicament, al meu veí i alcalde del barri, el doctor Baxaries i Rey per tot allò que ell hagi fet perquè s'arribés a l'absolutament indispensable restitució de la normalitat en la grafia d'aquest altre barri barceloní que es diu Vallvidrera.

6**Sisena parada****L'abeurador de la Plaça de Vallvidrera**

Farem una breu aturada en aquest punt per recordar que Josep Miracle va ser un dels impulsors de la restauració d'aquesta font, on podem llegir uns versos de Joan Maragall.

Bosc de Vallvidrera

Ai, boscos de Vallvidrera!
quines sentors m'heu donat!
Tenia el mar al darrera
i al davant el Montserrat,
i als peus els llocs del poeta
que ja és a l'eternitat.
Més enllà d'altres carenes,
el Pirineu, tot nevat,
i aquell dolç país de França
que deu se a l'altre costat...
Ai, boscos de Vallvidrera!
quines sentors m'heu donat!
Tot baixant per la drecera
he vist un arbre rosat:
ametller que presumies,
un altre se t'ha avançat.
- De massa matiner que era
ara em veus tan despulat:
les glaçades d'aquests dies
totes les flors m'han llevat;
pro encara en tinc unes quantes:
mira'm de l'altre costat.
- Ara veig que no tens culpa:
ametller, que Déu te guard,
que sens tu la bona nova
no m'ho hauria semblat.

Joan Maragall

7

Setena parada**Arribada al Centre Cívic Vallvidrera-Vázquez Montalbán
i Biblioteca Collserola- Josep Miracle**

Abans que els teòrics comencessin d'adonar-se dels valors simbòlics de la sardana, els poetes ja se n'havien fet paga. A ells devem les més precises, les més rotundes definicions. I també als poetes devem el descobriment del valor plàstic de la sardana, com ja és de suposar. Verdaguer, per exemple, fa ballar sardanes al Canigó en temps de la Reconquesta, seduït no pas pel rigor de la història, sinó per l'element plàstic de la sardana i molt probablement per la contextura moral de la dansa. Maragall, ho sabem prou, s'enamora de la sardana per ella mateixa, i prenent peu per les mateixes raons estètiques i morals escriu uns versos que deuen ser els que més profusament s'han reproduït i s'han recitat a casa nostra...
(p.32)

La llei suprema que no pot governar el món, la llei de l'amor, té un soli en la sardana. Mireu-lo com es dreça i es fa sòlid en aquell moment que les garlandes humanes es teixeixen i es desteixeixen, llavors que l'encaixada de quatre mans es deslliga per encaixar altres quatre mans i altres vuit i altres dotze. És l'hora del convit per l'assistència al qual només s'exigeix la presentalla de les mans...
(p.229)

Josep Miracle. El llibre de la sardana, Ed. Selecta, Barcelona 2^a Ed. 1964

